

тичким организацијама општине и котара Глина. Био је председник општинског одбора СУБНОР-а и резервних војних старешина, као и члан одбора СУБНОР-а Хрватске. За народног хероја проглашен је у јулу 1953.

ЛИТЕРАТУРА: *Народни хероји Југославије*, II, Београд 1982; Ослобођење, 7. VI 1984, 16; Борба, 7. VI 1984, 12.
ФОТОГРАФИЈА: МИИ.

Ј. Цукић

Петровић, Алекса С., пуковник (Велико Градиште, 24. VI 1867 – Београд?, 27. II 1945)

Отац Светозар, мајка Василија. После шест разреда гимназије завршио је Нижу школу Војне академије са XX класом (1887–1890) и произведен у чин пешадијског потпоручника. У чин поручника унапређен је 1893, капетана II класе 1897, капетана I класе 1899, мајора 1902, потпуковника 1908. и пуковника 1913. Пензионисан је 1914. Био је командир вода I. чете 10. батаљона од X 1890, I. чете 9. батаљона од XI 1890, 3. чете 1. батаљона (Моравска дивизијска област) од IX 1893, 4. чете 9. батаљона од X 1893, 4. чете 2. гардијског батаљона од XI 1894, 2. батаљона 5. пешадијског пука од IV 1896, 6. батаљона 5. пешадијског пука од X 1896, командир I. чете 1. батаљона 6. пешадијског пука од IV 1897, ађутант Шумадијске бригаде (Пешадијске бригаде Шумадијске дивизијске области) од III 1898, в. д. команданта 32. батаљона 8. пешадијског пука од IV 1900, 2. батаљона 23. пешадијског пука од III 1901, па командант 3. батаљона 8. пешадијског пука од VIII 1901, 3. батаљона 18. пешадијског пука од VII 1903, 2. батаљона 2. пешадијског пука од IV 1904, Књажевачке (XIV) пуковске окружне команде од IV 1905, 19. пешадијског пука од IV 1908, 16. пешадијског пука од IV 1909, Пиротске (III) пуковске окружне команде од X 1910, Шабачке (VI) пуковске окружне команде од IV 1912, 6. пешадијског пука Дринске дивизије II позива у балканским ратовима, потом командант Шабачке (VI) пуковске окружне команде од IX 1913, а у Првом светском рату командант 6. пешадијског пука Дринске дивизије II позива до октобра 1914, па 4. пешадијског пука до пензионисања. Био је ожењен Наталијом, кћерком Катерине и Милоша Симића, секретара Министарства пољопривреде. Имали су сина Бору и кћер Милицу.

Носилац је Ордена Таковског крста V реда и Сребрне медаље за храброст.

ИЗВОРИ: ВАР, Фонд Војске Краљевине Србије; Шематизам Србије, 1891–1912; Ранг-листе и распоред официра и војних чиновника, 1891–1914; СВЛ, 1890, 1893, 1894, 1896–1905, 1908–1910, 1912, 1914; Архива Новог гробља у Београду.

ЛИТЕРАТУРА: *Својеница седамдесетипетогодишњице Војне академије: 1850–1925*, Београд, 1925, 279; Живко Павловић, *Битка на Јадру авијација 1914. год.*, Лозница 2014.

Б. Пророковић Лазаревић

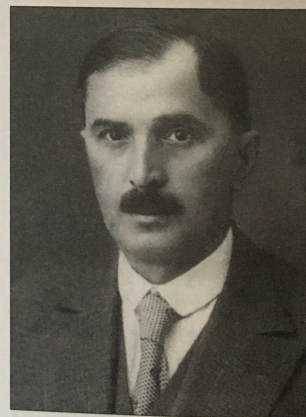
Петровић, Александар, правник, политичар (Сомбор, 1811 – ?, после 1858)

Отац му се звао Јован. Студент друге године права на академији у Пожуну (данас Братислава) био је 1829/30. У Сомбору је најпре био старатељ а 1842. почасни заменик фишкала (тужиоца). Изабран је за сенатора приликом рестаурације Магистрата на почетку револуције у мају 1848, а већ у јуну постао члан нових самоуправних тела Сомбора. У јануару 1849. одабран је за преговарача са мађарским трупама које су опкољавале град. Касније је постао и члан полицијског одељења новог Привременог одбора Окружја бачког који су успоставиле царске власти након преузимања града крајем јануара 1849. Када су царске трупе у августу 1849. поново заузеле Сомбор, постао је члан привременог Магистрата. Наставио је да се бави политиком и у Магистрату, где се 1850–1858. помиње као старешина (саветник). За праћење рада одређених еснафа (трговаца, католичких чизмара и штрикера, православних кројача) задужен је 1855. После реорганизације Магистрата по наредби намесничког већа од марта 1858. више није члан градске управе. Један је од оснивача и члан Српске читаонице у Сомбору (од 1845).

ИЗВОР: *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich: für das Jahr 1859, Teil 5*, Wien 1856, 104; Wien 1858, 102; Wien 1859, 93.

ЛИТЕРАТУРА: Радивој Плавшић, *Монографија читаонице „Лаза Косић“ 1845–1960*, Сомбор 1961, 32, 34–36, 208; Ристо Ковијанић, *Срби који су учили у Словачкој (XVII–XIX век)*, ЗМСКЈ, 1972, св. 1, 66; Миленко Бељански, *Лейопис Сомбора од 1801. до 1860. године*, Сомбор 1981, 72, 127, 133, 159; Антал Хегедиш, *У револуцији 1848–1849. у: Историја Сомбора: Град кроз Векове*, Сомбор 2017, 368, 374, 379.

Н. Делић

АЛЕКСАНДАР ПЕТРОВИЋ

Петровић, Александар, лекар, капетан I класе (Кикинда, 9. IX 1893 – ?, после 1949)

Основну школу завршио је у Кикинди, гимназију у Новом Саду (1911) а студије медицине у Бу-

ске драгоцености. Остало је забележено да је унапредно Дреновачку парохију и ман. Дреновац.

ЛИТЕРАТУРА: Владимир Красић, *Опис манастира Ораховице*, Нови Сад 1885, 12–13, 18–19; СС. 3. VI 1891, 348; 23. V 1893, 337; Јован П. Јовановић, *Повјесница српскога народа у Славонији*, Загреб 1892, VI; Душан Љ. Кашић, *Српски манастири у Хрватској и Славонији*, Београд 1971, 191, 193, 288.

Д. Мартиновић

Петровић, Георгије, сликар (? – ?), Банат, 1753–1755.

У сарадњи са Михаилом Николајевићем сликао је иконе на олтарској прегради Цркве Вазнесења Христовог у селу Тиру (Румунија), трошком браће Величка и Јована Петровића. Натпис о томе исписан је испод крста, у коме је уз имена сликара исписан и датум завршетка рада 10. август 1753. Две године касније насликали су на истом иконостасу и иконе апостола у медаљонима, средствима Јосифа, Димитрија и Михаила из Ђира. Неке иконе налазе се на новом иконостасу, остале су распоредјене по зидовима цркве, а једна је пренета у Владичански двор у Темишвару.

ЛИТЕРАТУРА: Вукица Поповић, *Српски сџоменци у Румунији*, Суботина 1996; Миодраг Јовановић, *Сликариство Темишварске епархије*, Нови Сад 1997; Dorina Sabina Pârvulescu, *Iconostasul tradițional în Banat*, Timișoara 2001.

Б. Тогић

Петровић, Георгије/Ђорђе, адвокат, цензор српских књига, директор народних школа (Нештин, Срем, 1760 – Будим, 21. I 1828)

У Сремским Карловцима завршио је гимназију и 1791. уписао студије права у Бечу. Као један од најбољих студената добијао је новчану потпору из фонда митрополита Мојсија Путника. Објавио је 1795. први превод мађарске граматике на српски језик. Адвокатску заклетву положио је 1797. Од 1797. до 1827. био је цензор и коректор ћириличних књига у Универзитетској штампарији у Будиму. На тај положај доспео је залагањем митрополита Стратимировића. Као цензор српских књига припремао је и календаре на српском језику које је издавала угарска штампарија. За директора школа у Будимском округу постављен је 1826, па је почетком следеће године напустио цензорски положај.

ДЕЛА: *Венгерская грамматика Георгија Саллера*, Беч 1795; *Календар или проносником за 1801*, издање по календару из 1767, Будим 1800; *Изясненіа воскресныхъ и празничныхъ Ев(ан)геліи ради употребленіа во училищатахъ*, Будим 1823.

ЛИТЕРАТУРА: Љубомир Стојановић, *Живот и рад Вука Сџеф. Караџића*, Београд 1924; Иванка В. Веселинов, *Венгерскаја грамајика Георгија Пејировића из 1795. године*, ЗМСКЈ, 1971, св. 3, 424–438.

А. Вулејић

Петровић, Георгије, судија, сенатор, школски надзорник (Сомбор?, ? – Сомбор, 1850)

Пореклом је из угледне и богате сомборске породице. Отац Јован био је новосадски сенатор и брат бачког епископа Гедеона, мајка Софија, рођ. Грујић. У Сомбору је завршио латинску народну школу. Као градски нотар (бележник) помиње се око 1829. а као градски фиштал (тужилац) од 1833. до 1842. Безуспешно је 1835. настојао да буде изабран за сенатора у Новом Саду. Управник српске основне школе у Сомбору био је 1840. а од око 1841. приседник суда (Tabula Iudiciaria / судбенога стола – племићког суда првог степена) у Сремској жупанији. Такође 1841. био је надзорник српских народних школа у Срему а следеће године исту функцију обављао је у Бачкој. Директор српске препарандије у Сомбору и градски сенатор постао је 1842. Као сенатор, у својству цеховског комесара, надзирао је рад градских еснафа а од 1845. вршио је надзор за само неке српске школе у Бачкој (Сомбор, Баја, Леђен/Риђица, Станишић, Српски Милетић, Стапар). Од почетка Револуције 1848. ангажовао се у српском покрету, постао је члан нове самоуправе у Сомбору и, наводно, у јулу учествовао у раду Одбора у Карловцима. Касније се вратио у Сомбор и почетком 1849. постао члан политичког одељења Привременог одбора Округа бачког. Био је члан сомборске Српске читаонице од оснивања 1845. Имао је сестре Катарину и Јулијану, мајку Ђорђа Стратимировића, и браћу Василија, физикуса у Панчеву, и Павла, пуковника у Оточачкој регименти. У изворима и литератури помиње се и као Ђорђе, Јурај, Гедеон.

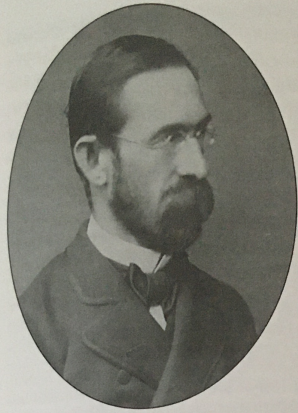
ИЗВОРИ: *Annus a nativitate salvatoris nostri Jesu Christi die-rum 365 stylo Gregoriano et Juliano deductus sive calendarium in usum Ecclesiae R. Catholicae: Schematismus Literarius seu nomina eorum qui per Regnum Hungariae*, Budae 1842, 104–105; Budae 1843, 88–89; Budae 1844, 94–95; Budae 1845, 113; *Obći zagrebački kalendar*, Dio I, Zagreb 1847, 199; PбZ, 14. VIII 1848, 247.

ЛИТЕРАТУРА: Васа Стајић, *Новосадске биографије*, II, Нови Сад 1937, 39; IV, Нови Сад 1939, 16, 62–65; *Сџоменца учитељске школе у Сомбору 1778–1953*, Сомбор 1953, 24; Шандор Михалик, *Четириј векa из животоа сомборских златара*, РВМ, 1957, бр. 6, 70–71; Радивој Плавшић, *Монографија читаонице „Лазар Косић” 1845–1960*, Сомбор 1961, 15, 32, 35–36; Миленко Бељански, *Лейош Сомбора од 1801. до 1860. године*, Сомбор 1981, 53, 60–61, 68, 72, 83, 123; Миленко Бељански, *Православни у Сомбору*, Сомбор 1995, 29; Антал Хегедис, *У револуцији 1848–1849*, у: *Историја Сомбора: Град кроз векове*, Сомбор 2017, 374.

Н. Делић

Петровић, Георгије, сликар (Банат, 1813 – ?, после 1856)

Уписан је на Одсеку сликарства, Пододсек за пејзаж, на Академији ликовних уметности у Бечу марта 1833. Његово бављење црквеним сликарством

МИЛАН С.
ПИРОШАНАЦ

је 1861. тезом *L'acte public sur les matières ci après sera soutenu*. После тога провео је годину дана у Хајделбергу и крајем 1861. вратио се у Србију. Радио је у судској струци 1861–1867, када је постао начелник у Министарству иностраних дела. Одатле је први пут деградиран на положај председника Београдског окружног суда 1870/71, а други пут на дужност председника суда у Горњем Милановцу 1871–1872. Именован је за кнежевог посланика на Скупштини у Крагујевцу 1874, па за министра иностраних дела у влади А. Чумића 1874–1875. По паду владе постао је члан Касационог суда. Један је од оснивача и вођа Српске напредне странке и председник владе (1880–1883). Затим се бавио адвокатуром.

У унутрашњој политици се, најпре као вођа *Vidlove* групе, а затим и Напредне странке, залагао за француски модел либералне демократије (двodomни скупштински систем, ограничено право гласа, судска независност, политичке слободе). Био је склон Парламенту у којем ће доминирати интелигенција, јер је сумњао у разум и снагу народне масе. Прва напредњачка влада, чији је био председник, законима о штампи, потом о слободи политичког окупљања и страначког удруживања, судијама и судској независности, извршила је демократизацију политичког живота Србије. Увидевши да је тим законодавством ослабио позиције владара и владе, са недовољном подршком у Скупштини и ојачалом Радикалном странком, у више наврата нудио је оставку која није уважена. Уочи избора 1883. и Тимочке буне, показао је велику неодлучност и малодушност у тренутку када се земља налазила пред грађанским ратом.

У спољној политици будућност Србије није видео у плановима руске балканске политике у решавању Источног питања, а и српског питања. Уздао се у подршку Европе и истицао заједничке интересе балканских народа. Иако је кнезу саветовао

приближавање Аустроугарској ради заштите виталних државних интереса од руских великобугарских планова, противио се члану 4 Тајног уговора о савезу, третирајући га као повреду државног суверенитета и независности.

Његову оштроумност први пут су запазили министар Илија Гарашанин и кнез Михаило 1862, после бомбардовања Београда, када је, по задатку, написао одговор на Портин мемоар. Самосталност у мишљењу и чврстина става отежали су му да изгради успешнију политичку каријеру. Пошто није успео да се договори са Напредном странком и Двором, искључио се из вођења државних и страначких послова. Користио је псеудоним Стефан Братимић. Женио се два пута: први пут 1876. Јеленом, ћерком др Младена Јанковића, која је умрла идуће године, не оставивши деце, а други пут 1881. Амалијом, са којом је имао ћер Анђелију и синове Стевана, који је умро рано, Николу и Милоша.

ДЕЛА: *Кнез Михаило и заједничка рађња балканских народа*, Београд 1895; *La péninsule balkanique*, Paris 1889 (превод *Балкански полуострв*, Београд 1889); *Међународни положај Србије*, Београд 1892; *Белешке њоводом једне ајиломајске историје*, Београд 1896; *Наца завршна реч (њоводом дискусије о политици кнеза Михаила)*, Београд 1896; *Неколике најомене њоводом безимене брошуре „Српска народна мисао и Милан Пирошанац“*, Београд 1896.

ИЗВОРИ: РО НБС, Р 343/IV, М. Ђ. Милићевић, *Белешке о разним људима из народа српској*; Милан Ђ. Милићевић, *Додатак Поменика од 1888*, Београд 1901, 125–130; Милан Пирошанац, *Белешке*, Београд 2004; М. Пирошанац, *За моју децу*, МеГ, XXI, 2003, 121–147; Милан Ђ. Милићевић, *Дневник 1 (1869–1872)*, Београд 2011.

ЛИТЕРАТУРА: Слободан Јовановић, *Милан Пирошанац. Политичке и њравне расправе*, св. 2, Београд 1990, 307–339; Драгослав Јанковић, *Рађање парламентарне демократије. Политичке странке у Србији XIX века*, Београд 1997; Латинка Перовић, *Милан Пирошанац – зајадвак у Србији 19. века*, у: Србија у модернизацијским процесима 19. и 20. века, 3, Улога елита, Београд 2003, 11–73.

ФОТОГРАФИЈА: ЗО БГБ.

С. Рајић

Пирх фон, Ото Фердинанд Дубислав (von Pirch, Otto Ferdinand Dubislav), географ, официр, путописац (Бајројт, Немачка, 1. V 1799 – Вроцлав, Пољска, 20. VI 1832)

Рођен је на северу Баварске која је 1791–1806. била пруска провинција. Његов отац Кристоф Вилхелм Рудигер од Пирха, пруски генерал, када се Дубислав родио био је капетан и ађутант при штабу пруског гарнизона. Мајка му је Луиза Амалија Ана Викторија Изабела од Линкера племићког порекла из Тирингије. Имао је три сестре, од којих је Вилхелмина доживела пунолетство, док му је брат рано преминуо.

Након француског преузимања Бајројта 1806. породица му се најпре преселила у источну Поме-

ранију а затим у Потсдам код Берлина где је похађао интернат. Касније се придружио оцу у Берлину и уписао елитну Јоахимсталску гимназију. Као гимназијалац се добровољно 1815. пријавио у пруску војску и под командом стрица ратовао против Француза. Истакао се у биткама код Лињија и Ватерлоа, па му је пруски краљ Фридрих Вилхелм III лично понудио да изабере или гвоздени крст или официрски чин. Прихватио је официрску каријеру и постао поручник. После трогодишњег образовања на Војној школи, служио је годину дана у некадашњем пуку. Био је наредне три године у Топографском уреду при генералштабу војске. Забрањено му је 1828/29. да присуствује руско-турском рату због чега је одлучио да преко Угарске и Италије путује за Србију (1829–1830). По повратку у Берлин придружио се 1831. Осматрачком корпусу фелдмаршала Гнајзенауа у Познању на пруско-руској граници. Тамо је унапређен 1832. у чин капетана а затим и прекомандован у Штаб Шестог пруског армијског корпуса у Бреславу (данас Вроцлав у Пољској). После неколико дана трагично је погинуо због пада са коња.

Био је личност широко образовања (природне науке, историја, страни језици, лепа књижевност) а волео је да упознаје мање познате пределе. Обилазио је немачке земље и постао члан неформалног интелектуалног круга официра (Гнајзенау, Клаузевиц). О својим путовањима и запажањима објавио је више књига и чланака у војним часописима. Жељу да упозна Србе развио је постепено упознавајући се са делима Вука Караџића, Леополда Ранкеа, Јернеја Копитара и др. Био је задивљен улогом кнеза Милоша Обреновића и српском историјом. После закљученог мира у Једрену у септембру 1829. боравио је у Пешти и одлучио да посети Србију. Прешао је из Земуна у Београд (октобар 1829) где су га примили високи српски званичници. Касније је отишао у Пожаревац где се упознаје са кнезом Милошем, његовим двором и породицом. Обишао је Шумадију, област Млаве, Јагодину, Чачак, Ужице, Крагујевац и крајем новембра одлучио се за одлазак у Италију. Током боравка у Србији састао се са М. Ненадовићем, Ц. Рајевићем, А. Симићем, Д. Давидовићем и упознао са локалним приликама. По одласку је одржавао преписку са неким српским званичницима. На темељу дневничких бележака објавио је двотомно дело *Reise in Serbien im Spätherbst 1829, 1830* (Путовање по Србији у години 1829, 1830). Реч је о карактеристичном примеру путописа из прве половине XIX в., са израженим историографским, топографским, статистичким, антрополошким и другим карактеристикама писаним у стилу европског романтизма. Дело садржи драгоцене описе и податке који се односе на Србију тога доба и као такво је имало важну улогу на немачком говорном

подручју. Први превод овог материјала на српском језику појавио се 1899. Трећи део путописа (о путу кроз Угарску, Војну крајину и Италију), који је остао у рукопису, објавио је посмртно његов пријатељ, генерал Фон Бранд, у више наврата под именом *Caragoli, 1832–1834* (Караголи, 1832–1834). Није се женио нити је имао наследнике.

ДЕЛА: *Reise in Serbien im Spätherbst 1829, I–II*, Berlin 1830; *Beobachtungen über Caspar Hauser*, Annalen der deutschen und ausländischen Criminalrechtspflege, Berlin (Juni 1830); *Beiträge zu dem russisch-polnischen Feldzuge 1831, I–III*, Militär Wochenblatt, Berlin, № 811, 815 (1832); *Caragoli, I Theil, Ungarn, Militärgrenze, Slavonien, Croatien*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1832; *Caragoli, II Theil, Fiume, Triest*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1832; *Caragoli, III Theil, Terra ferma – Padua Vicenza – Verona – Brescia*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1832; *Comer See und Reiseerinnerungen*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1832; у једном тому *Caragoli, Reise-Mittheilungen aus Ungarn und Italien*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1835.

ИЗВОРИ: Otto D. Von Pirch, *Caragoli, III Theil, Terra ferma – Padua Vicenza – Verona – Brescia – Mailand – Comer See und Reiseerinnerungen*, [bearb. Heinrich von Brandt], Berlin 1832, I–XX; *Neuer nekrolog der Deutschen*, 10. Jahrgang, Teil 2, Ilmenau 1834, 483–485; *Neuer nekrolog der Deutschen*, 24. Jahrgang, Teil 1, Weimar 1846, 260–262; *Allgemeine Deutsche Biographie*, Band 26, Leipzig 1888, 176–177; *Adress-Buch für die königlich-preussischen Fürstenthümer Ansbach und Bayreuth für das Schuljahr 1796*, Ansbach s. a., 412; Властоје Алексијевић, *Савременици и наследници Досијеја Обрадовића и Вука Стефановића Караџића*, свеска 9, 323–326 (рукопис; НБС, P425).

ЛИТЕРАТУРА: Zoran Konstantinović, *Deutsche Reisebeschreibungen über Serbien und Montenegro*, München 1960, 54–67.

Н. Денџ

Пирцио Бироли, Алесандро, армијски генерал, војни командант, гувернер Црне Горе (Кампобасо, Италија, 23. VII 1877 – Рим, 20. V 1962)

Родио се у породици истраживача и авантуриста. Као официр италијанске војске борио се у италијанско-турском рату 1911–1912. У Првом светском рату у чину пуковника као начелник штаба италијанске 35. дивизије био је стациониран на Солунском фронту да би се касније борио на италијанско-аустријском фронту и у последњој години рата именован за команданта елитног 8. пука берсальера. Између два рата заузимао је многе одговорне положаје у италијанској армији; између осталог био је командант 5. корпуса стационираног у Трсту, командант еритрејских дивизија у нападу на тадашњу Абисинију (данас Етиопију) као и после италијанске окупације гувернер покрајине Амхаре. У Други светски рат ушао је у чину армијског генерала и команданта италијанске 9. армије стациониране у Албанији. Учествовао је у нападу на Југославију и по окупацији именован за војног команданта Црне Горе и Боке которске. Тада је вршио и дужност команданта квислиншких оружаних формација тзв. Велике Албаније. По избијању и расламсавању Тринаестојулског устанка од високог

оставио је 200 форинти, а брату Стефану виноград и остале непокретности у Мартинцима.

Био је необично плодан, марљив и савестан иконописац. Радове није потписивао и ретко их је даговао, што отежава њихову хронологију, али не и атрибуцију, јер је рано створио свој препознатљив начин рада. После патријархове забране значајно је изменио стил у покушају да се прилагоди новој уметности и прихвати новине у духу тада цењеног украјинског барокног сликарства. Ове промене су, међутим, деловале доста усиљено и нису значајније измениле традиционални карактер његових икона. Насликао је бројне иконостасе у Срему, Бачкој, Славонији, Мачви и Босни, али скоро су сви касније демонтирани, а иконе пренете на зидове цркава, склоњене у ризнице или су доспеле у галерије и музеје.

ДЕЛА: иконостаси у: Цркви Светог Николе у Мартинцима (1734); Цркви арханђела Михаила у Великим Радинцима (1734. и 1751); Цркви Светог Козме и Дамјана у Нештину (1741); Цркви Вазнесења у Глоговцу, првобитно у Црној Бари (1741); ман. Врднику (1743); ман. Привина глава (1747); Цркви Светог Димитрија у Љуби (1748); Цркви арханђела Михаила и Гаврила у Шаренграду (1752); Цркви арханђела у Планинском Грабову; Цркви Светог Георгија у Малој Вашици (око 1751–1753); Цркви Светог Георгија у Чалми; Цркви Светог Димитрија у Батињанима; Цркви Светог Луке у Бегечу; ман. Кувеждину; иконостас у Цркви арханђела Михаила у Визићу; Цркви Вавелења у Свилошу; Цркви Светог Георгија у Банаштору; Цркви Светог Николе у Сотину; ман. Папраћи; ман. Шишатовцу; Цркви Светог Николе у Стејановцима – приписано; иконе у МСПЦ, МуС, ГМС, НМШ, Владичанском двору у Новом Саду, Епархијском двору у Бијељини и Цркви Светог Прокопија у Високом.

ЛИТЕРАТУРА: П. Момировић, *Запис о златокошом Максиму*, СДИУС, 4, 1977, 13–17; П. Васић, *Зограф Сјаноје Поповић и његово дело*, ЗМСЛУ, 1978, св. 14, 325–336; Ј. Шелмић, *Нови подаци о зографу Сјаноју Поповићу*, Рад војвођанских музеја, 26, 1980, 175–183; Лепосава Шелмић, *Српска уметност 18. и 19. века. Одабране сликарске*, Нови Сад 2003; Мирјана Лесек, *Уметничка бащинина у Срему*, П. Сремска Митровица 2004; Бранислав Тодић, *Радови о српској уметности и уметницима XVIII века по архивским и другим изворима*, Нови Сад 2010; Бранислав Тодић, *Српски сликари од XIV до XVIII века*, II, Нови Сад 2013.

Б. Тодић

Поповић, Стеван, харамбаша (? – ?), Бока которска, 1659.

Брат је харамбаше Николе Поповића са којим је пресријетао турске бродове и нападао њихова упоришта на подручју Боке, приморја и његовог залеђа. Са својим хајдучима 1659. код Дубровника је напао турску лађу која је возила робу за Млетке. Исте године напао је Млет, ушао на турску територију и убио Турчина и заробио Туркињу. Нападајући турске бродове стекао је одређено богатство и имао своју морску флоту. Био је заштитник хришћана.

ЛИТЕРАТУРА: Салко Назечић, *Хајачке борбе око Дубровника у другој половини XVII века*, Нови Сад 1955, 5, 14, 39,

65, 78; Радован Самаринић, *Велики век Дубровника*, Београд 1962, 169, 188, 190, 193, 200–201, 220, 426; Глигор Станојевић, *Југословенске земље у млетачко-јурским рајонима XVI–XVIII вијек*, Београд 1970; *Историја Црне Горе*, III/1, Титоград 1975, 154; *Историја српског народа*, III/1, Београд 1993.

М. Н. Марјановић

Поповић, Стеван, правник, политичар (? – ?), Ириг, Рума, 1848–1849.

Помиње се као адвокат у Иригу на почетку Револуције 1848/49. када се активно ангажовао у српском покрету. У мају 1849. предлажен је за главног прокуратора који је требало да врши надзор над штампом у Војводству. Крајем 1849. када је био бележник Доњосремског суда у Руми, био је члан тзв. Билчевићеве политичке групе, која се залагала за присаједињење Срема Војводству и била одана њеној влади у Земуну. По наређењу комесара за Срем Јована Стојчевића, оданог бановој влади у Загребу, ухапшен је у децембру 1849. и с више чланова Доњосремског суда затворен. Након повлачења Стојчевића и инкорпорације Срема у Војводство пуштен је из притвора.

ЛИТЕРАТУРА: Славко Гавриловић, *Срем у револуцији 1848–1849*, Београд 1963, 124, 342–347; Љубомирка Крклуш, *Средњини ортани власити у Српској Војводини 1848–1849*, Нови Сад 2013.

Н. Делић

Поповић, Стеван, свештеник, устанички вођа (Доњи Подградци код Градишке, Босанска Крајина, 13. VIII 1839 – Доњи Подградци, 9. II 1908)

Отац Микан био је свештеник у Доњим Подградцима, мајка Стојка. Рукоположен је најпре за ђакона, а потом и свештеника у октобру 1861. у Сарајеву. По отварању Бањалучке богословије (1866) накнадно је учио у овој школи. Пре устанка 1875. служио је у Подградској парохији. Када су Турци средином августа исте године почели да хапсе виђеније људе у градишком и дубичком крају побеђеније људе у градишком и дубичком крају истакао је на Козару. Као организатор устанка истакао се у првој половини 1876. а после погибије познао је на Козару. Као организатор устанка истакао се у првој половини 1876. а после погибије познатих устаничких вођа (П. П. Пеције и О. Јањетовића Корманаша, септембра 1875) и повлачења Петра Бабића (Голубовог брата) са Козаре на Тромешу. С архимандритом ман. Моштанице К. Хашићем, О. Спасојевићем, М. Бенедијом, П. Николићем и Д. Деспотовићем био је најдоследнији заступник политике ослањања на Србију, коју је спроводио Главни одбор за ослобођење Босне са седиштем у Новој Градишци (Славонија). Учествовао је у више мањих и већих бојева с редовном турском војском, жандармеријом и башибозуцима. У име чета на Козари и у Поткозарју потписао је априла 1876. пуномоћје босанских устаника Гаврилу Божидаровићу Веселићком за преговоре о закључењу мира

Светислав Т. Милосављевић, *Четири српске војводе*, Бања Лука 2008; Миле Бјелајац, *Дипломатија и војска. Србија и Југославија 1901–1999*, Београд 2010; Велимир Иветић, *Политичка улога министара војних Краљевине Србије од 1903. до 1914. године* (дисертација), Београд 2013; Александар Жилић, *Школа војне администрације. Главни генералштаб војске Краљевине Србије (1903–1914)*, Београд 2015; Милан Ж. Милованић, *Пуковник Ајис Салуниски процес. Историја војске Краљевине Србије (1903–1914)*, Београд 2015; Миле Бјелајац, *1914–2014. Зашто ревизија? Мењање оцена о узроцима Првог светског рата*, Нови Сад, Београд 2019.

ФОТОГРАФИЈА: ВМ.

М. Бјелајац

Путник, Сава, адвокат, судија, национални радник (Ковиљ код Новог Сада, 23. X 1869 – Зрењанин, 19. III 1942)

Потиче из породице војводе Радомира Путника. Деда му се доселио из Србије у Белу Цркву. Отац Гаврило службовао је као учитељ у Ковиљу где је и Сава похађао основну школу. Гимназију је завршио у Новом Саду (1888) а право 1894. у Будимпешти. Положио је 1897. адвокатски испит. У (Великој) Кикинди је од 1917. имао адвокатску канцеларију, 1919. постављен за првог председника Округног суда, а од новембра 1920. је касациони судија у Новом Саду. Био је члан Одбора за прорачун на Српском народно-црквеном сабору у Сремским Карловцима. С Ранком Гранићем и Михајлом Косићем учествовао је у стварању Српске странке, а са браћом Јакшић је 1907. био у демократском блоку. Покренуо је 1918. *Српски гласник*, лист за политику, просвету и привреду, и био његов уредник. У Српској читаоници држао је јавна предавања. Више пута је хапшен и осуђиван. За време Првог светског рата у децембру 1918. осуђен је и интерниран у Горњу Угарску. После ослобођења Кикинде укључио се у рад Српског народног већа и учествовао на заседању Велике народне скупштине у Новом Саду у новембру 1918. Тада је биран за члана Великог народног савета. Постављен је за првог среског начелника Великокикиндског среза. Уређивао је лист *Велика Кикинда* (1918–1920) и тада почео да заступа радикалску политику. У Новом Саду је био најпре касациони судија, затим је од почетка априла 1933. био в. д. председника а од маја исте године до пензионисања 1939. председник Касационог суда.

Одликован је Орденом југословенске круне III и II реда и Орденом Св. Саве III и II степена.

ИЗВОР: Миодраг Вл. Јовановић, *Шемањички алманах са адресаром града Новог Сада*, Нови Сад 1936, 53.

ЛИТЕРАТУРА: СС, 1907, 26; БГ, 1910, књ. 17, св. 6, 475–476; *Споменица о споменици Српске православне велике гимназије у Новом Саду, 1810–1910*, Нови Сад 1910, 65; ЛМС, 1918, Нови Сад 1929, 166; Дан, 9. VI 1935, 7; 11. VI 1935, 12; 29. VI 1935, 12; 6. X 1935, 8; 4. XI 1939, 3; Политика, 5. XI

1939, 15; Стојан Јакшић, *Соколско друштво, Велика Кикинда, 1910–1940*, Велика Кикинда 1940, 50; ЗМСДН, 1961, св. 29, 47; Арпад Лебл, *Политички лик Весе Сјајића*, Београд 1963, 225, 401, 423; Душан Попов, *Српска штићеница у Војводини, 1918–1941*, Нови Сад 1984, 50, 71, 93–95; *Енциклопедија Новог Сада*, књ. 22, Нови Сад 2003, 206; Бошко Брзић, *Биографски речник Шајкашке*, Нови Сад 2013, 375–376.

Б. Брзић

Путник Менесковић-Радуловић (од Путника), Антоније (Антуан), политичар, племић (? – ?), Сомбор, друга половина XVIII в.

Потиче из старе српске племићке породице Путник (старијим презименом Радуловић) којој је припадао и митрополит Мојсије. Од половине XVIII в. породица му је римокатоличке вере након спајања са сомборском буњевачком породицом Менесковић. Био је сенатор града Сомбора и апостолски синдик при сомборском фрањевачком манастиру. Затражио је 1780. од Бачке жупаније потврду племства, што је и учињено у Бечу маја 1786. Племство му је поново потврђено априла 1791. Син Стефан био је сомборски сенатор и градоначелник (велики судија).

ЛИТЕРАТУРА: Dudás Gyula, *A bácskai nemes családok. Adalékul Bács-Bodrogh vármegye történetéhez*, Zombor 1893, 60; *Војводина 2: Од најстаријих времена до Велике сеобе*, Нови Сад 1941, 147; *Сомборска хроника фра Боне Михаљевића 1717–1787*, Сомбор 2012, 157–158.

Н. Делић

Путник Менесковић-Радуловић (од Путника), Стефан (Стеван), политичар, племић (? – ?), Сомбор, друга половина XVIII в.

Син је сомборског сенатора Антонија (Антуна) из римокатоличког огранка старе српске племићке породице Путник (старијим презименом Радуловић). Био је адвокат и политичар у Сомбору. Изабран је 1780. за народног трибуна (председника обшества) у Сомбору, а касније за сенатора и у два наврата за градоначелника (великог судију). Био је представник за Сомбор на Угарском сабору у Пожуну (данас Братислава) 1802. Потврђено му је племство за целокупну породицу (3. I. 1791). Био је ожењен Терезом (из породице Хајагош) са којом је имао синове Антуна (Антонија, адвокат), Јосифа (Јосипа, адвокат), Стефана, и ћерке Ану и Терезу.

ИЗВОРИ: *Naponként való jegyzései az 1802dik esztendőben. Magyar Ország-Gyűlésének*, Pozsony 1802, XXIV; Dudás Gyula, *A bácskai nemes családok. Adalékul Bács-Bodrogh vármegye történetéhez*, Zombor 1893, 60; *Siebmacher's großes und allgemeines Wappenbuch, Bd. 4 (Habsburgermonarchie)*, 15. Abt. T. 2: *Der Adel von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephanskronen (Nachträge)*, Nürnberg 1894, 136, tafel 99.

ЛИТЕРАТУРА: Душан Поповић, *Српско племство у Војводини у 18. веку*, ГИДНС, 13, 1940, 115–116; *Војводина 2: Од најстаријих времена до Велике сеобе*, Нови Сад 1941, 147; *Сомборска хроника фра Боне Михаљевића 1717–1787*, Сомбор 2012, 157–158.

Н. Делић

цу, Никола је после завршене Богословије у Београду рукоположен за пароха у Бадовинцима 1840, а његова ћерка Јелисавета је мајка књижевника Јанка Веселиновића.

ИЗВОР: Н. Радосављевић, *Шабачка епископија по Јојису из 1836*, ГИАВ, 2000, бр. 34, 70.

ЛИТЕРАТУРА: Р. Ј. Поповић, *Бадовиначки свецићеник Теодор Теца Појовић*, Museum, 2006, бр. 6, 123–133.

Р. Ј. Појовић

Поповић (од Поповића), Тимотеј Тима, племић, почасни подмаршал, посланик народно-црквеног сабора (Избиште код Вршца, 1786 – Беч, 18. II 1867)

Рођен у племићкој породици. Постао је кадет 1800. у Влашко-илирској граничарској регименти бр. 13 и одмах унапређен у чин заставника (фенриха), а 1813. у поручника (лајтнанта). У време ратова с Наполеоном учествовао је на више фронтава. Заробили су га Французи после битке код Дрездена (27. VIII 1813), али и убрзо ослободили. У српске „фрајкораше“ ступио је 1814. а наредне године војну каријеру наставио у угарској Линијској пешадијској регименти бр. 19 (са седиштем у Бечу; регрутна област Секешфехервар). Учествовао је 1821. у операцијама против Италијана-Пијемонтежана код Новаре и Александрије, када се помиње у чину напоручника (оберлајтнанта). У чину капетан-поручника је 1831, а следеће године су га прекомандовали у Немачко-банатску граничарску регименту бр. 12 (са седиштем у Панчеву), где је одмах постао капетан (хауптман). Унапређен је 1842. у чин мајора, а 1845. у чин потпуковника (оберстлајтнанта) када је добио и положај приседника Суда регименте. У чину пуковника је 1848. а исте године је командант Регименте. За заслуге током Револуције унапређен је у генерал-мајора (16. X 1849) и звање команданта бригаде у Банату. У време Кримског рата, након што су аустријске трупе заузеле Влашку (1854–1856), преузео је команду над Букурештом. Унапређен је у почасног (ad honores) подмаршала (фелдмаршал-лајтнанта) почетком 1857. и на кратко био командант дивизије у Темишвару. Марта 1857. је пензионисан и у Бечу је живео до краја живота.

На почетку Револуције 1848. његова јединица је била лојална цару у Бечу. Дозволио је успоставу револуционарног магистрата Панчева, али је одбио да се његова регимента придружи српском покрету. Када су град заузеле трупе Ђорђа Стратимировића (23. VII 1848) одбио је да служи под његовом командом. Отишао је на италијански фронт и преузео два батаљона своје регименте. Као командант бригаде у саставу дивизиона генерала Таксиса (3. армијски корпус) учествовао је у бици код Новаре у марту 1849. У мају исте године предводио је

војно-казнену експедицију која је код Кома ухапсила Андреа Бренту, вођу италијанских устаника, и 13 његових сабораца. Као капетан Немачко-банатске регименте био је и представник војног сталеза за подручје Темишварске дијецезе и посланик на Српском црквено-народном сабору у Сремским Карловцима 1837. Као команданта Букурешта Порта га је одликовала Орденом Меиудије III класе.

ИЗВОРИ: *Militär Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*, Wien 1822, 131; Wien 1831, 131; Wien 1832, 131; Wien 1833, 243; Wien 1843, 256; Wien 1846, 263; Туклић Аврам, *Генерали и пуковници Срби у Аустро-угарској (од 1704 – го 1905)*, РОМС бр. М.8.8.226; *Der Kamerad*, Wien, 26.2.1867, 146.

ЛИТЕРАТУРА: МХ, 1839, бр. 2, 7; LZе, 12. III 1857, 263; ЛМС, 107/1, 1863 (1864), 66–67; *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich (von C. Wurzbach)*, 23, Wien 1872, 113; Alfons Dragoni von Rabenhorst, *Geschichte des K. U. K. Infanterie-Regimentes Prinz Friedrich August Herzog zu Sachsen Nr. 45. Von der Errichtung bis zur Gegenwart*, Brünn 1897, 301; Felix Milleker, *Geschichte der Stadt Pančevo*, Pančevo 1925, 106–115; Antonio Schmidt-Brentano, *Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816–1918*, Wien 2007, 142.

Н. Делић

Поповић, Тихомир, правник, дипломата (Селевац код Смедеревске Паланке, 3. VII 1880 – Београд, 27. X 1947)

Основну школу похађао је у Селевцу, матурирао 1898. у гимназији у Пожаревцу, а дипломирао на Правном факултету у Београду 1902. Радио је као порески практикант Министарства финансија од 1899. до 1902, а онда се 1903. запослио као практикант Трговачког суда у Београду. У дипломатску службу ступио је 1904. Исте године је писар у конзулату у Приштини, а затим писар у посланству у Атини. Био је писар посланства у Паризу од 1906. до 1907, када се вратио у земљу на дужност писара у Политичком одељењу МИП. Потом је био писар (1908–1911) и секретар (1911–1914) у Просветном одељењу МИП. За време Првог светског рата био је делегат председника Министарског савета и министра иностраних послова при Штабу ВК (јул 1914 – децембар 1915). Обављао је дужност отправника послова при влади Црне Горе (1915–1918) и посланика на црногорском двору од јула 1918. Као представник југословенске владе на Мировној конференцији био је задужен за албанско питање и контакте с Есад-пашом Топтанијем (1919–1920). Био је помоћник министра иностраних послова (1920–1922) и посланик у Бечу (1922–1923) и Будимпешти (1924–1926). Важио је за једног од најближих сарадника Николе Пашића. Постављен је на дужност посланика у Варшави 1926, али није отишао у ову дипломатску мисију. Исте године су га поставили за посланика у Цариграду где је остао неколико месеци. Крајем 1926. премештен је на место посла-